

Orpana

2/2013

Major
HENRIK KUHLMAN
†1692

Orpana

Tampereen seudun sukututkimusseura ry:n jäsenlehti
nro 2/2013 vuodesta 1979 nro 78 | julkaisupäivä 9.9.2013

Toimitus	Johanna Kurela
Taitto	Tuula Äyräväinen
Painatus	Tammerprint Oy, Tampere
ISSN	0359-128X
Seuran osoite	Tampereen seudun sukututkimusseura ry Mustoontie 174, 36120 Suinula
Seuran tiliyhteys	FI03 1146 3007 2090 98 NDEAFIHH
Seuran www-osoite	www.tamsuku.fi
Sähköpostiosoitteet	seura@tamsuku.fi Hallituksen jäsenten ja toimihenkilöiden sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@tamsuku.fi

Hallitus ja toimihenkilöt

Tarkista ajan tasalla olevat yhteystiedot osoitteesta www.tamsuku.fi.

Puheenjohtaja	Raine Raitio p. 044 553 6863 raine.raitio@tamsuku.fi
Sihteeri	Sara Lundén p. 050 561 4920 sara.lunden@tamsuku.fi
Jäsenasiat, laskujen maksaminen	Riitta Kuukka p. 0400 622 465 riitta.kuukka@tamsuku.fi
Varapuheenjohtaja, ohjelma-asiat	Tiina Miettinen p. 03 344 4599 tiina.miettinen@tamsuku.fi
Retkivastaava	Marja Pärri p. 040 583 2208 marja.parri@tamsuku.fi
Webmaster	Heikki Nurmi p. 044 364 7487 heikki.nurmi@tamsuku.fi
Orpanan toimittaja	Johanna Kurela p. 040 755 1767 johanna.kurela@tamsuku.fi
Tuotteiden myynti ja tilaukset	Tuotteita myydään esitelmäilloissa ja Sampolan sukututkimuspäivänä.
Sähköpostitilaukset	seura@tamsuku.fi
Kirjastonhoitaja	Tavattavissa Mäkelän kabinetissa kirjaston aukioloaikoina.

Seuraava Orpana ilmestyy tammikuun 2014 alkupuolella.
Siihen tarkoitettua aineistoa on oltava perillä viimeistään **1.12.2013**.
Artikkelitarjoukset osoitteeseen johanna.kurela@tamsuku.fi.

Kuva Heikki Nurmi

Kenkälaatikkojen aarteet

Olemme päättäneet yhtenäistää ja uudistaa seuramme julkaisujen ulkoasua lukijoita miellyttävämpään suuntaan. Kädessäsi oleva lehti on ensimmäinen uuden ilmeen saanut Orpana.

Pelkkä ulkoasun muutos ei riitä, vaan lehti tarvitsee myös kiinnostavaa luettavaa. Edelleen kaipaamme erilaisia sukututkimukseen liittyviä kirjoituksia ja kuvia. Pienetkin muutaman rivin pituiset tietoiskut ovat tervetulleita.

Kesällä auringon paahtaessa ei juurikaan tule ajatelleeksi sukututkimusta. Ulkona riittää tarpeeksi puuhaa. Sen sijaan sadepäivinä moni kaipaa jotakin tekemistä, kuten hyvää dekkaria tai muuta kirjaa. Dekkareiden sijaan minulla olisi toinen ehdotus: Omat valokuva-albumit kannattaisi kaivaa esiin ja kirjoittaa muistiin, keitä kuvissa on. Kertyneitä tietoja voi myöhemmin täydentää sukulaisivierailujen yhteydessä. Ja mikä mukavinta, työtä voi jatkaa myös pimeinä talvi-iltoina.

Kannattaa muistaa, että valokuvat tuovat oivan lisän sukututkimukseen kertoen muun muassa sukulaistemme ulkonäöstä, statuksesta, asuinympäristöstä, sosiaalisesta verkostosta, työstä, aikakauden vaatetuksesta ja elämästä yleensä. Mielenkiintoiset kuvat elävöittävät sukututkimusten lisäksi myös lehteämme.

Luulen olevani melko tyypillinen suomalainen. Kuvia on kertynyt vuosikymmenten aikana useita albumeita, ja sen ohessa on vielä muutama kenkälaatikkollinenkin. Uudemmat ovat tulostamatta tietokoneen muistissa.

Laatikkoihini kertyneissä valokuvissa on useita, joihin ei ole tullut laitettua mitään tietoa. Ei löydy päivämäärää, ei kuvauspaikkaa eikä edes tietoa kuvassa olevista henkilöistä. On siinä perikunnalla aikanaan ihmettelemistä, jos saavat tällaisen rökkiön käsiinsä!

Usein ajattelemme, että mitäpä noita tietoja kirjoittamaan, kun ne ovat oman pään lokeroissa tallessa. Entä jos sairastun dementiaan tai kun kuolen. Monia koskettavaa, arvokasta tietoa katoaa. Olisikohan siis aika ryhdistäytyä ja alettava kirjoittaa kuviin kuvatekstit?

Kansikuva: Tuusulan kirkossa on 1600-luvulta peräisin olevia hautavaakunoita. Yksi niistä on vuonna 1692 kuolleen majuri Henrik Kuhlmanin vaakuna, missä on kuvattuna villimies ja kolme kuulaa.
Kuva Heikki Nurmi.

Raine Raitio

Kaksi sukupolvea Tallqvisteja Tampereella

TEKSTI JUHA VUORELA

Tampereen kaupungissa vaikutti 1840-luvulta eteenpäin leipurina ja kondiittorina elantonsa perheelleen hankkinut Carl Gustaf Malakias Tallqvist. Hän oli mennyt vuonna 1846 naimisiin Maria Matilda Sevonin kanssa Tampereen tuomiokirkkoseurakunnassa. Koska Tallqvist-suku on jo pitkään kuulunut mielenkiintoni kohteisiin, minua huvitti ajankuluksi selvittää hänen sukuansa.

Leipurin esivanhemmat Helsingistä ja Espoosta

Tampereen tuomiokirkkoseurakunnan rippikirja 1846–1852 sisältää noin 400 aukeamaa, joten sitä ei tee mieli lähteä selaamaan edes Arkistolaitoksen mainiosta digitaaliarkistosta, sen verran hitaasti sivut ainakin omassa käytössäni olevilla koneilla vaihtuvat. HisKin avulla sitten löytyykin nopeammin tuon leipurin syntymä. Lehtitiedot vuoden 1893 maaliskuun alusta tietävät nimittäin kertoa, että Carl Gustaf Malakias menehtyi 71 vuoden ja 20 päivän iässä. Näin ollen hänen on täytynyt syntyä vuoden 1822 helmikuun alussa.

Muutaman turhan HisKi-haun jälkeen keksin kirjoittaa nimen Malakias muotoon Malachias, ja tuolloin tärppäsi. Carl Gustaf Malakias Tallqvist oli syntynyt Kirkkonummen Pappilaan kuulu-neessa Råfsön saarella.

Hänen äitinsä oli naimaton nainen Ulrika Gustava Tallqvist, joka todennäköisesti tienasi leipänsä piikomalla paikallisten kalastajien mökeissä ja torpissa. Äiti Ulrika Gustava on merkitty tuon ajan rippikirjassa syntyneeksi Helsingissä vuonna 1784. Tämä täsmää (suurin piirtein) sen seikan kanssa, että hän oli kastettujen luettelon

mukaan 39 vuoden ikäinen saadessaan aviottoman poikansa. Samasta lähteestä selviää, että hän on muuttanut 1831 Helsingin kaupunkiin. Kastettujen luettelosta paljastuu toinenkin avioton lapsi, tytär Gustava Wilhelmina vuodelta 1815.

Helsingin kaupungin kastetuista löytyikin elokuussa 1785 kastettu Gustava Ulrika, jonka vanhemmat olivat merimies Thomas Tallqvist ja hänen vaimonsa Greta Engberg. Gustava Ulrika menetti isänsä neljän vanhana, sillä Thomas menehtyi tuolloin mätäkuumeeseen 44 vuoden iässä.

Helsingin rippikirjojen perusteella Thomas oli syntynyt 1745 ja Greta Enberg 1760. Tähän leipuri Carl Gustaf Malakiaksen esivanhempien etsintä sitten loppuisikin, ellei olisi käytettävissä Wilskmanin ikivanhaa sukukirjaa. Hän esittelee neljä erilaista Tallqvist-sukua, joista eräs oli lähtöisin Espoon Mäskylästä. Vuonna 1690 syntyneen torppari Tomas Pålssonin toisesta avioliitosta vuonna 1753 syntynyt Tomas oli leipurin isoäidin isä. Hän oli tosiasiaa siis hieman nuorempi kuin mitä Helsingin rippikirjat antavat ymmärtää.

Originelli leipuri

Työssään leipurina Carl Gustaf Malakias Tallqvist oli erinomainen. Hän sai liikkeensä tuotolla hankittua talon sekä Tampereen kaupungista että maaseudun rauhasta Pyhäjärven erästä saaresta.

Leipuri Tallqvist otti osaa Tampereella 1857 avatun, kaikille avoimen säästöpankin perustamiseen. Käsityöläiset olivat keränneet tammikuussa 1855 pidetyn kokouksen jälkeen peruskassan pankkia varten. Tämä rahamäärä annettiin leipurimme säilytykseen, mutta jossain vaiheessa Tallqvist onnistui sekoittamaan omat ja vieraat rahat. Tilanne äityi melko hankalaksi, mutta lopulta hän antoi velkakirjan muodossa tiedon rahojen kohtalosta. Näin varat saatiin vähitellen takaisin, ja pankki avasi ovensa paria vuotta myöhemmin maamme 22. säästöpankkina.

Aikalaisten mukaan Tallqvist oli originelli herrasmies ja aina ystävällinen sekä avulias kaikille. Omaperäisyyttä mies osoitti mm. suunnitteleamalla sahan yhdistämistä veneen moottoriin. Tarkoituksena oli päästä kulkemaan Pyhäjärvellä myös talviaikoina, kun jään olisi voinut sahata aluksen tieltä. Toisella kertaan Tallqvist yritti johdattaa vettä Pyynikillä

sijaitsevasta lähteestä myllyyn. Tämäkin kokeilu epäonnistui kuten tuo "jäänmurtajakin".

Carl Gustaf Malakias Tallqvistin vaimo Maria Matilda Sevon oli hänen käsityöläisperheestä. Hänen isänsä oli turkulainen, sittemmin Tampereelle muuttanut kultaseppä Abraham Sevon. Äiti Fredrika Petrell oli laivaperämies Thomas Petrellin ja hänen vaimonsa Maria Christina Laurenin tytär.

Carl Gustaf Malakias Tallqvistilla ja Maria Matilda Sevonilla oli yhteensä kymmenen lasta, joista vain kolme avioitui. Esikoistytär Fredrika Matilda ja järjestyksessä seitsemäs lapsi Maria Erika elivät vielä vuonna 1911 naimattomina, mutta muut menehtyivät aivan pienenä.

Kauppias Ludvig Tallqvist

Leipuri Tallqvistin vanhin lapsi oli poika Karl Ludvig, joka syntyi tammikuussa 1849. Hän aloitti työuransa kauppa-apulaisena Helsingissä, mutta jo alle 20-vuotiaana

hän oli palannut kotikaupunkiinsa. Siellä hän perusti oman kaupan, jonka kuitenkin sulki vuoden 1884 vaiheilla. Mainittu liike oli ensin ollut sekä Tallqvistin että erään herra Ososen omistuksessa, mutta huhtikuussa 1877 yhtiö siirtyi kokonaan Ludvigin omistukseen.

Jo 10 vuotta aiemmin hän oli aloittanut ns. agentuuri- eli välitysliikkeen, jolta saattoi ostaa paitsi tavaroita niin myös erilaisia huointapalveluita. Myöhemmin liikkeestä saattoi ostaa myös henki- ja palovakuutuksia. Liiketoimintansa lisäksi Ludvig Tallqvist osallistui innokkaasti yhteiskunnalliseen elämään.

Hänestä tuli Tampereen kaupungin ensimmäinen palopäällikkö, ja luonnollisesti Tallqvist oli paikallisen vapaapalokunnan perustajajäseniä. Hänet nimitettiin sekä terveyslautakunnan että rahakamarin jäseneksi. Kaupunginvaltuutettu Tallqvistista tuli 1887.

Ludvig Tallqvistin vaimo oli kaupunginvouti Sakarias Kinnusen ja Eufrosyne Steningin tytär Hilma Maria, joka oli aiemmin ollut

naimisissa Porista kotoisin olleen kauppias Alexander Johan Lundborgin kanssa.

Ludvigin ja Hilma Marian 1875 solmima avioliitto jäi lapsettomaksi. Karl Ludvig Tallqvist kuoli Tampereella maaliskuussa 1896 ja hänen leskensä Hilma joulun alla 1903. Toiminimi Ludvig Tallqvistin hoitama Svean Palo- ja henkivakuutus Osakeyhtiön asioimisto luovutettiin herra Alfred Selinille perikunnan toimesta vuoden 1904 alussa.

Karl Ludvigin sisaruksista Edvard Makarius (1857–1895) toimi ravintoloitsijana Tampereella. Hänen vaimonsa Emma Ågren oli kotoisin Ruotsista. Edvardin kuoltua hänet nai tehtailija Johan Vilhelm Starck Turusta.

Veljesten siskoista Alma (?) Elisabeth opiskeli mm. yliopistossa ja työskenteli opettajana turkulaisissa kouluissa 1880-luvun puolivälistä eteenpäin. Vuonna 1889 hän aloitti saksan kielen opettajana Hämeenlinnan suomalaisessa lyseossa. Hänen puolisonsa oli Pietarsaaren apteekkari Karl Lennart Candolin. ●

Kuollut.

Ilmoitetaan,
lettä
Leipurimestari
Carl Gust. Malakias Tallqvist
rauhallisesti vaipui kuolon uneen
Tampereella Helmikuun 28 p. 1893
klo 1,35 j. pp, 71 vuoden 20 päivän
ikäisenä. Suruksi minulle, lapsille
ja lasten lapsille.
Mathilda Tallqvist.

Hautaus tapahtuu Maaliskuun 3
p. täkäläisellä hautausmaalla ja läh-
tee surusaatto Ludvig Tallqvistin
talosta klo 1/2 2 j. pp.

**Soulutuun 1 p:tä on
hyhättävänä!**

Huoneusto sisältävä salin, kolme ka-
maria, tampouri, työkki sekä tarpeelliset
ulkohuoneet. Lähempia tietoja antaa
Ludwig Tallqvist.

**Paloöljyä
(Petroleumia)**
tufussa ja vähin ofin, myy
Ludwig Tallqvist.

Vanhassa tanskalaisessa kolikossa on Knud Hardeknudin kuva. Kuva internetistä.

Tanskan kuninkaan Gorm Vanhan (Gorm den Gamle) pystyttämä Jellingin riimukivi. Kuva Jürgen Howaldt.

Netistä sukupolku viikinkiaikaan

TEKSTI TAISTO VIRTANEN

Tutkin hämäläisiä esivanhempiani tavanomaisella tavalla kirkonkirjoja, isäntäluetteiloita ja asutusluetteiloita käyttäen, kunnes yllättäen tuli vastaan aatelineen sukuhaara. Tästä alkoi uusi vaihe sukututkimuksessani. Googlaamisesta tuli tärkein tutkimusmenetelmä. Aatelistosta löytyy valmiita sukuhaarojen selvityksiä ja esimerkiksi Wikipediasta tietoa tunnetuista henkilöistä. Eri lähteiden tietoja yhdistämällä olen tähän mennessä keräillyt sukuni aatelineen sukuhaaran esivanhempia perheineen noin tuhat henkilöä. Sukuhaaroissa esiintyy Suomen tunnettuja sukuja, kuten Tavast, Horn, Tott, Flemming...

Pisin sukuhaara meni Tanskaan sisältäen viikinkiajan kuninkaita ja päätyn yllättäen Suomeen Kvenlandin kuningas Fornjotriin, jonka

arvioidaan syntyneen vuonna 140. Jos lähtöhenkilö on lapsenlapseni, on esivanhempia 59 sukupolvea.

Olen hyvin tietoinen, että yksikin virhe katkaisee polun ja mitätöi loppuosan. Virheen mahdollisuutta voi vähentää käyttämällä useita lähteitä. Omassa tutkimuksessani on onneksi runsaasti tunnettuja henkilöitä, joista tiedot ovat paremmin säilyneet aikojen kuluessa. Tosin viikinkiajan tiedot perustuvat saagoihin – perimätietoihin, jotka ovat saaneet kirjallisen muodon vasta satoja vuosia tapahtumien jälkeen. Eri lähteistä löytyvät syntymä- ja kuolinajat vaihtelevat kovasti, mutta henkilön elämän ajankohta historian virrassa on riittävä.

Seuraavassa on pelkistetty polku isoisästäni kuningas Fornjotriin.

Esivanhempien polku Hjalmarista Fornjotrin sukuun

I

Hjalmar (Jalmari) Kustaanpoika Virtanen, ratavartija,
s. 17.7.1877 Kangasala Haviseva Antila, k. 29.12.1959
Vilppula Suluslahti Koivio

II

Kustaa Heikki Heikinpoika, renki, s. 31.10.1832 Orivesi
Pappila Vähä-Mäkelä, k. 22.4.1910 Kangasala Haviseva
Antila

III

Heikki Juhonpoika, torppari, muonamies, s. 1.12.1801
Orivesi Pappila Mäkelä, k. 15.1.1864 Messukylä
Masugnen

IV

Riitta Tuomaantytär, s. 1764 Orivesi Voitiola, k. 17.12.1834
Orivesi Pappila Mäkelä

Juho Juhonpoika, torppari, s. 30.9.1757 Orivesi Pappila,
k. 17.2.1836 Orivesi Pappila Mäkelä

V

Liisa Joosepintytär, s. 25.2.1735 Orivesi Torittu Äijänen,
k. 21.2.1822 Orivesi Voitiola Kuusisto

VI

Brita Helena Johansdotter Roth, s. laskettu 1691 Orivesi
Voitiola, k. 23.5.1763 Orivesi Torittu Äijänen

VII

Gunilla Katarina Mårtensdotter Ulf i Finland, talollinen,
s. 1675, k. 1748 Orivesi

VIII

Märta Margareta Christersdotter Gyllenhierta, s. noin
1652 Hauho, k. 19.11.1697 Hauho

IX

Gunilla Axelsdotter Stålmarm, k. 13.10.1678 Tenhola

X

Märta Jöransdotter Boije af Gennäs, s. 1578 Tallinna
Revalin linna, k. 1627 Tukholma

XI

Anna Jöransdotter Gyllenmåne, s. noin 1540

XII

Metta (Märta) Tönnesdotter Tott, s. noin 1520,
k. 11.1.1566 Knivsta

XIII

Tönne Eriksson Tott, valtaneuvos, Viipurin, Olavin ja
Raaseporin linnan päällikkö, s. 1467 Ruotsi Skedebo,
Roslagen, k. 2.1.1522 Turku

XIV

Erik Åkesson Tott af Skedebo, ritari, valtaneuvos, s. 1438
Ruotsi Halland Abild Hjuleberg, k. 14.1.1483

XV

Åke Axelsson Tott af Skedebo, valtaneuvos Tanskassa,
s. 1405, k. 7.8.1477

XVI

Axel Pedersson Tott af Skedebo, ritari, valtaneuvos,
s. noin 1370 Tanska, k. välillä 24.11.1446–25.1.1447
Varbergin linna

XVII

Juliane Pedersdotter Grubbe, s. 1339 Tanska
Kööpenhamina, k. noin 1397

XVIII

Peder II Johansen Grubbe, s. noin 1313 Tanska
Copenhagen Kisserup Skullerupholm, k. välillä 1378–
1386

XIX

Elsif Olufsdotter Saltensee, s. noin 1291 Tanska Soro
Magleby Tystofte, k. 1332

XX

Oluf Tokesson Saltensee, kuninkaallinen neuvos,
s. noin 1244, k. 1310

XXI

Margareta Olufsdatter Glug af Bavelse, s. noin 1190
Tanska Praestö Bavelse, k. 1277

XXII

Gyde Margrethe Ebbesdatter Hvide, s. 1150 Tanska
Praestö Bavelse

XXIII

Ebbe Skjalmsen Hvide, hovedsman på Sjaelland, Dansk
storman, s. 1090 Tanska Sjaelland Fjenneslev, k. 1151
Tanska Sjaelland Sorö

XXIV

Skjalm Tokesson Hvide, jarl på Sjaelland, hövitsman,
s. 1034 Tanska Knardrup Fjenneslev, k. 1113 Tanska
Sjaelland Fjenneslev

XXV

Toke Trylle Hvide, s. 975 Englanti

XXVI

Pallig Tokesen, s. 945 Hövding, k. 13.11.1002 Englanti
(murha)

XXVII

Toke Gormsen, s. 912 Jelling, k. 985 Uppsala Fyriswall

XXVIII

Gorm Den Gamle Knudsson, Tanskan kuningas 936–958, s. noin 890 Tanska, k. noin 958 Tanska Vejle Jelling

XXIX

Knud I Sigurdsson Hardeknud, Tanskan kuningas 916–936, s. noin 814 Tanska Jutland Hord, k. noin 895 Jelling

XXX

Sigurd "Snake-Eve" Ragnarsson, Tanskan kuningas, s. noin 786 Tanska, k. noin 830 In A Northumberland Snake Pit

XXXI

Ragnar "Lodbrok" Sigurdsson, s. noin 765 Ruotsi Uppsala, k. noin 845 Englanti Northumberland

XXXII

Sigurd "Hring" Randversson, Tanska-Norjan kuningas, s. noin 730 Tanska, k. noin 812

Alfhid Gandolfdottir, s. noin 735 Tanska

XXXIII

Randver Radbartsson, s. noin 670 Tanska

XXXIV

Aud "Diuphraudza" (The Deep-Minded) Ivarsdottir, s. ennen 633 Tanska

XXXV

Ivar "Vidfame" Halfdansson, Ruotsin kuningas, s. noin 612 Tanska, k. noin 647

Gauthild (Gyrithe) Alfspotter, s. noin 614 Tanska

XXXVI

Halfdan Haraldsson, Ruotsin kuningas, s. noin 590 Tanska Jutland, k. noin 650

XXXVII

Hildur "Hildis" "Hervor" Heidreksdottir, s. noin 572 Tanska Jutland

XXXVIII

Heidrek "Ulfhamr" Angantyrsson, s. noin 552 Norja Reidgotaland

XXXIX

Angantyr Heidreksson, Kuningas Reidgotalandissa, s. noin 532 Norja Reidgotaland

XL

Heidrek Hofundsson, kuningas Reidgotalandissa, s. noin 512 Norja Reidgotaland

XLI

Hervor Angantyrspotter, s. noin 492 Norja

XLII

Angantyr Arngrimsson, s. noin 472

XLIII

Arngrim "Berserkur" Grimsson, s. noin 452 Norja of Bolmey

XLIV

Bauggerd Starksdatter, s. noin 432 Norja

XLV

Alfhild Finnalfsdatter, s. noin 412 Norja Ringerik

XLVI

Finnalf (Alf) Raumsson, Alfheimin kuningas, s. 392 Norja Buskerud Ringerike

XLVII

Raum The Old Gorsson, s. 370 Norja Raumsdal Ogdum, k. Norja Raumsdal Ogdum

XLVIII

Gorr Thorrasson, Alfheimin kuningas, s. 345 Norja More og Romsdal

XLIX

Thorri Snaersson, Kvenlandin kuningas, s. noin 320 Norja More Og Romsdal

L

Snaer The Old Jokullsson, Suomen Kvenlandin kuningas, s. 276 Suomi

LI

Jokull Frostasson, s. 240 Suomi

LII

Chief Frosti Karasson, Kvenlandin kuningas, s. 210 Suomi, k. Suomi (taistelussa)

LIII

Kari Fornjotsson, Kvenlandin kuningas, s. noin 185 Suomi

LIV

Fornjotur of Kvenland, Kvenlandin kuningas, s. noin 160 Suomi

LV

Fornjotrin suku of Kvenland, Kvenlandin kuningas, s. noin 140 "Gotlanti", nyt Suomi

Edellä olevan luettelon tiedot on koottu netistä yleensä ottaen siinä muodossa kuin ne siellä on kirjattu. Perhetiedot on tästä jätetty pois. Niihin pääsee oheisia lähdetietoja käyttäen. Niissä suluissa olevat roomalaiset numerot viittaavat luettelon henkilön sukupolvinumeroon. Aatelisten numerot pitää aloittaa sarjan ensimmäisestä numerosta. Avautuvasta perhekaaviosta voi seuralla luettelon mukaisesti esivanhempia. Läheteiden muista osoitteista löytyy lisää tietoa luettelon henkilöistä.

Mukana on myös mytologia-osoitteita, joissa on perimätietoa. Niissä on mm. Kvenlandista, joka on sijoitettu Suomeen, erään olettamuksen mukaan Kajaanin paikkeille.

Tässä esityksessä ei ole pyritty ottamaan kantaa tietojen oikeellisuuteen, vaan on näytetty, mitä netistä voi löytää. Lukija saa ratkaista, minkä arvon hän antaa sukupolun varhaisimmille tiedoille. ●

Lähteitä:

Kangasalan, Ruoveden, Vilppulan, Oriveden ja Messukylän kirkonkirjat (I-VII)

<http://www.vilppula.com/people/p000003k.htm#I97665>
(VII-XXV)

<http://www.vilppula.com/surnames.htm>

<http://niels.dybdahl.dk/aner/gorm/GGtextGC.htm#I144091> (XXIV-XXIX)

<http://niels.dybdahl.dk/aner/gorm>

<http://www.celtic-casimir.com/webtree/2/2927.htm>
(XXIX-XLV)

<http://www.celtic-casimir.com/webtree/surnames.htm>

<http://www.ourfamilyhistories.org/getperson.php?personID=I186193&tree=00> (XLV-LV)

<http://www.ourfamilyhistories.org/getperson.php?personID=I186408&tree=00>

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Kvenland>

<https://www.facebook.com/Kvenland>

http://fi.wikipedia.org/wiki/Luokka:Skandinaavinen_mytologia

<http://runeberg.org/frfinl/>

<http://www.adelsvapen.com/genealogi/>

<http://www.geni.com/people>

<http://www.niby.dk/stamtraeniby>

<http://familytreemaker.genealogy.com/users/w/a/t/Aaron-M-Watson/WEBSITE-0001/UHP-Surnames.html>

<http://familytreemaker.genealogy.com/users/w/a/t/Aaron-M-Watson/WEBSITE-0001/UHP-Index.html>

<http://www.oe.eclipse.co.uk/nom>

<http://www.oe.eclipse.co.uk/nom/sagas.htm>

Perinne jatkuu:

Sukututkimuspäivä on taas Sampolassa

Sampolan koulukeskuksen pitkäkestoisen remontin vuoksi Tampereen seudun sukututkimusseura ei ole päässyt kahteen vuoteen järjestämään valtakunnallisesti tunnettua ja suosittua sukututkimuspäiväänsä. Ensi vuoden tammikuussa perinne pääsee kuitenkin jatkumaan.

Sukututkimuspäivää vietetään Sampolassa lauantaina 25.1.2014

entiseen tapaan hyviä esitelmiä kuunnellen ja sukututkimusmessuilla ostoksia tehden.

Tilaisuus järjestetään yhteistyössä Tampereen seudun työväenopiston kanssa. Sukututkimuspäivän ohjelma julkaistaan työväenopiston kurssiohjelmassa, joka ilmestyy vuoden 2013 lopulla, sekä luonnollisestikin myös seuran internetsivuilla osoitteessa www.tamsuku.fi.

Merkitkää päivä jo nyt kalenteriinne!

Taiteen kultakauden kulttuurimaisemissa

Säveltaiteen mestari Jean Sibelius lienee säveltänyt Kevätlaulunsa samanlaisena aamuna, jolloin tamperelaiset sukututkijat lähtivät Tuusulanjärven maisemiin kevätretkelle. Oli vuodenaikaan nähden lämmintä, jo kahdeksalta aamulla Vanhalta kirkolta lähtiessä lämpöä oli 16 astetta. Koivuissa oli jo suuret lehdet, vaahterat kuohuivat vaaleanvihreitä kukkia ja Vanhan kirjastotalon puistossa keltaiset tulppaanit lakastuivat kevään lämpöaallon uuvuttamina. Ensimmäiset pääskysset halkoivat taivasta, ja Uudellemaalle mennessä tienpientareet olivat valkoisenaan vuokkoja.

TEKSTI JOHANNA KURELA | KUVAT HEIKKI NURMI

Ainola on metsäisellä tontilla mäen laella. Alueella kasvaa runsaasti luonnonkukkia, joista Jean Sibeliuksen suosikkeja olivat kielot. Ainolan alkuperäinen nimi olikin Kielomäki.

Taiteilijapari Juhani Aho ja Venny Soldan-Brofeldt löysi 1800-luvun lopussa pitkän ja kapean Tuusulanjärven itärannan idylliset maisemat. He vuokrasivat itselleen Värbackan huvilan, joka myöhemmin nimettiin Aholaksi. Pari ja heidän kaksi poikaansa Heikki ja Antti asuivat Aholassa vuoteen 1911. Jonkin aikaa siellä asui myös Vennyn sisar Tilly Soldan ja tämän ottolapsena esitelty mutta todellisuudessa Juhani Ahon kanssa saatu poikansa Björn.

Aholan asukkaat houkuttivat myöhemmin Tuusulanjärven Rantatien asukkaiksi myös taiteilijat Eero Järnefeltin ja Pekka Halosen perheineen ja viimeisenä säveltäjä Jean Sibeliuksen perheineen. Nämä neljä perhettä muodostivat kiinteän, Suomen taiteen kulta-kauden Tuusulanjärven rannalla asuneen taiteilijayhteisön ytimen. Sittenkin alueella on asunut kymmenittäin muitakin taiteilijoita ja kulttuurivaikuttajia lyhyempiä ja pidempiä aikoja.

Tuusulan taiteilijayhteisön kukoistava seuraelämä alkoi hiljetä 1910-luvulla, jolloin Suvirannan ja Aholan asukkaat eivät enää asuneet vakituisesti siellä.

Säveltäjämestarin Ainola

Sibeliukset hakeutuivat Tuusulaan vuosisadan vaihteessa päästäkseen rauhaan pääkaupungin hälinästä ja vilkkaasta ravintolaelämästä, jotka häiritsivät Jean Sibeliuksen keskittymistä sävellystyöhönsä.

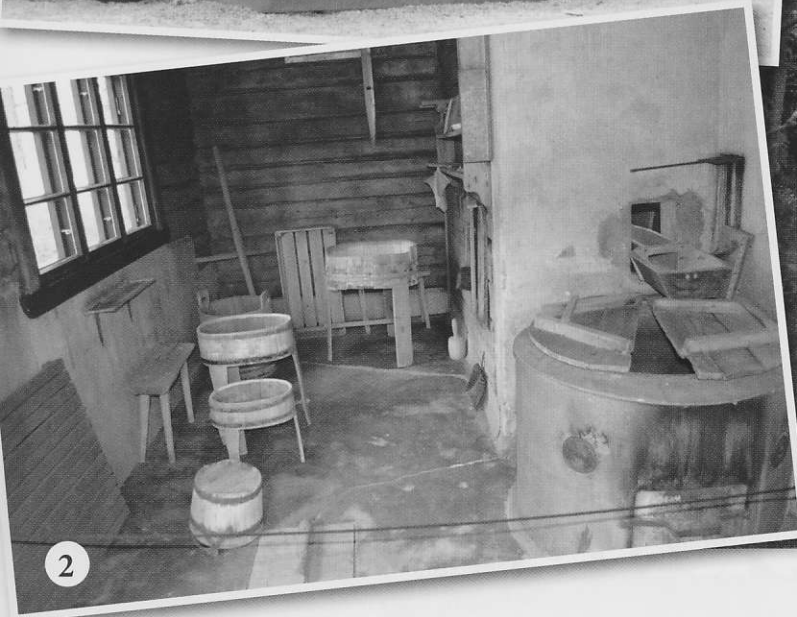
Sibeliukset olisivat halunneet kotinsa Tuusulanjärven rantaan, mutta koska tonttimaata myynyt nainen oli kuullut säveltäjän ajoittain runsaasta alkoholinkäytöstä, hän ei rahtiuden ystävänä halunnut myydä tilaa ”tuollaisille juupoille”. Niinpä tontti jouduttiin hankkimaan kauempaa järven rannalta. Myöhemmin Sibeliukset ostivat lisää maata, niin että nykyään Ainolan tontti on noin neljän hehtaarin kokoinen.

Tontille valmistui 1904 arkkitehti Lars Sonckin suunnittelema Ainola. Talossa toteutui säveltäjän kaksi suurta toivetta: järvimaisema ja vihreä takka.

Ainola valmistui siinä vaiheessa, kun tuolloin noin 40-vuotias Jean Sibelius oli tehnyt läpimurtonsa. Hänen kansallisromanttinen kautensa, jonka tuloksia olivat mm. Finlandia ja ensimmäinen sinfonia, oli jo päättynyt. Sibeliuksen ura oli nousuvaiheessa, ja hänen teoksensa alettiin tuntea ja niiden mestarillisuus tunnustaa ulkomailakin.

Tähän nähden Sibeliukset rakennuttivat itselleen varsin vaatimattoman kodin. Huoneet eivät olleet suuria, ja aluksi talosta oli asuinkäytössä ainoastaan alakerta. Vasta vuonna 1911 perheen kasvaessa yläkerta muutettiin asuinkäyttöön. Yläkertaan rakennettiin säveltäjälle työhuone ja aiemmin työtilana ollut huone muutettiin nykyiseksi saliksi. Tämän remontin yhteydessä osa karelianistisen henkisistä hirsiseinistä tapetoitiin ja saliin hankittiin porvarishenkiset kalusteet. Tytärten muutettua pois kotoa ja säveltäjän ikääntyessä huonejärjestystä muutettiin taas niin, että työhuone siirrettiin alakertaan. Alas rakennettiin myös kirjasto, jossa oli sikaria poltellelle säveltäjälle tuhkakuppeja ”yksi jokaista mielentilaa varten”.

Ainolan vuosikymmenten kuluessa kasvanut persoonallinen sisustus kertoo perheen taiteilijakontakteista. Talon huomattavaan taidekokoelmaan, joista moni on saatu lahjana, kuuluu teoksia mm. Aino Sibeliuksen Järnefelt- ja Clodt-sukulaisilta, Pekka Haloselta, Akseli Gallen-Kallelalta, Albert Edelfeltiltä ja Oscar Parviaiselta sekä perheen tyttäreltä, keraamiikkataiteilija Heidi Blomstedtiltä. Isäntäpari suhtautui taiteeseen mutkattomasti. Kun Jean Sibelius ei pitänyt kuvanveistäjä John Munsterhjelmin säveltäjästä itsestään tekemästä patsaasta, hän lisäsi siihen omin päin hevosenkengän.

Jean Sibelius (1865–1957) oli suomalainen myöhäisromantiikan taidemusiikin säveltäjä, jonka tuotannolla on ollut merkittävä vaikutus Suomen kansallisen identiteetin muodostumiseen.

Aino Sibeliuksen (1871–1969) isä oli kenraali, maaherra Alexander Järnefelt ja äiti vapaaherratar Elisabeth o.s. Clodt von Jürgensburg. Hänen sisaruksistaan tunnetuimpia ovat kirjailija Arvid Järnefelt, kuvataiteilija Eero Järnefelt ja säveltäjä Armas Järnefelt. Myös Aino oli musikaalisesti lahjakas. Hänen elämäntehtäväkseen tuli kuitenkin puolisonsa, säveltäjä Jean Sibeliuksen työn tukeminen heidän 65-vuotisen avioliittonsa ajan.

Kuvat internetistä.

Ainolaan kuului päärakennuksen lisäksi useita sivurakennuksia: sauna, liiteri, ulkokuone, sikaa varten mökki ja karsina sekä hevos- ja kärrytalli, missä asui Sibeliusten Vilku-hevonen. Tyttäriä varten oli leikkimökki. Puutarhassa oli tomaattihuone ja maakellari.

Ainolan olennainen osa on metsäpuisto, jossa kasvaa runsaasti monenlaisia luonnonkukkia, jotka olivat säveltäjälle erityisen mieluisia. Sibelius oli synesteetikko, joka aisti musiikin väreinä. Hänellä toimi ilmeisesti ilmiö harvinaisella tavalla myös toiseen suuntaan, jolloin hän värejä nähdessään kuuli ne musiikkina. Ainolan metsäpuiston ja puutarhan lukemattomissa keväisissä vihreän sävyissä hehkuva luonto lieene soinnut hänelle loistavana sinfoniana F-duurissa. Puutarhan kukat – alppiruusut, valko- ja keltavuokot, metsäorvo- kit, lemmikit, ketunleivät, keväiset linnunherneet, bellikset ja kielot

1. Sibeliukset olivat viettäneet vuonna 1901 muutaman kuukauden Italian Rapallossa. Kun Ainola oli valmis, he nimesivät päärakennuksen lähellä olevan lämpimän ja aurinkoisen paikan Rapalloksi. Heidän toiveensa oli, että heidät haudataan tälle alueelle. Maata vasten olevan kuparisen hautapaaden suunnitteli heidän vävynsä arkkitehti Aulis Blomstedt. Kosteana muistomerkki heijastaa puutarhaa ja taivasta.

2. Saunassa oli peseytymistilojen ohella runsaasti tilaa myös pyykinpesulle. Säveltäjä nautti kylpemisestä ja putipuhtaista vaatteista, ja näiden tarpeiden täyttäminen vaati paljon kaivolta saunaan kannettavaa ja lämmitettävää vettä. Vesi kannettiin pumppukaivolta myös sisävesseen.

3. Aino Sibelius oli itse suunnitellut Ainolan saunan. Se paloi 1920-luvulla mutta rakennettiin uudelleen alkuperäiseen muotoonsa. Saunan vierellä on yksi alueen kahdeksasta kaivosta.

4. Arkkitehti Lars Sonckin suunnittelema Ainola oli alun perin kansallisromantiikan tyyliin hirsiseinäinen. Talon ulkoseinät laudoitettiin ja pärekatto vaihdettiin tiilikatoksi 1930-luvulla. Sibeliusten tyttäret myivät Ainolan valtiolle kymmenisen vuotta äitinsä kuoleman jälkeen. Ainola on ollut kotimuseona 1970-luvun alkupuolelta lähtien.

– tarjosivat näin silmäniloa ja musiikkia.

Arkista elämää

Vielä 1900-luvun alkupuolella ajateltiin vahvasti, että koti on naisen paikka. Ainola onkin selvästi emäntänsä Aino Sibeliuksen näköinen. Järnefeltien taiteilija- ja kulttuurisukuun kuulunut monilahjakas Aino Sibelius suunnitteli itse osan kodin kalusteista, piirsi saunarakennuksen ja perusti Ainolan kasvitarhan. Hän oli myös konserttipianistitasoinen soittaja, joka harjoitti taitoaan Sibeliuksen 50-vuotislahjaksi saamallaan flyygelillä. Sibelius itse ei flyygelii juuri soittanut, vaan se oli Ainon ja perheen tytärten käytössä – ja heilläkin vain silloin, kun säveltäjä itse ei ollut kotona.

Aino Sibeliuksen elämäntehtäväksi tuli säveltäjämiehensä uran tukeminen. Velvollisuudentuntoi-

sesti hän silotti Jean Sibeliuksen elämää ja mahdollisti puolisonsa keskittymisen musiikkiin. Hän hoiti kodin ja puutarhan yhdessä talossa vakituisesti kymmeniä vuosia asuneiden kahden kotiapulaisen kanssa. Rahaa säästääkseen Aino Sibelius vastasi itse tyttärensä alkuopetuksesta – monikulttuurisesta suvusta lähtöisin olevana hän puhui sujuvasti viittä kieltä. Äitinsä puolelta aatelissukuun kuuluvana hän oli saanut lapsuudessaan perusteellisen kasvatuksen, mikä tuli opetustyössä hyvään käyttöön.

Kodinhoito oli raskasta ja vaati paljon työtä, sillä vesi nostettiin kaivosta vielä 1950-luvun lopusakin. Taloon ei voitu rakentaa vesijohtoa ja viemäreitä ennen kuin vasta säveltäjän vuonna 1957 tapahtuneen kuoleman jälkeen – vesijohtojen lotina kun olisi voinut häiritä säveltäjää. Talon vesirännitkin olivat puiset, jotta sateen lorina kuuluisi sisälle mahdollisimman

vähän. Sähköt ja puhelin saatiin sen sijaan jo varhaisessa vaiheessa.

Puutarhanhoito oli Aino Sibeliukselle paitsi ilo myös välttämätömyys. Perheen tulot eivät olleet säännölliset, ja etenkin Jean Sibeliuksen pitkien ulkomaanmatkojen aikana Ainolan kasvimaan tuotteet olivat merkittävä osa kotiinjääneen perheen ruokataloutta. Sibelius suhtautui huolettomasti talousasioihin ja piti laskujenmaksua vaativia kauppiaita pikkumaisina.

Ainolan tunnelmaa

Sibeliusten perheeseen syntyi kaikkiaan kuusi tytärtä: Eva, Ruth, Kirsti, Katarina, Margareta ja Heidi. Tytöistä Kirsti kuoli lavantautiin yksivuotiaana, neljä vuotta ennen perheen muuttoa Ainolaan. Kaksi nuorinta tytärtä syntyi Ainolassa.

Vaikka Ainolassa asui parhaimmillaan säveltäjän lisäksi kahdek-

Vuonna 1901 valmistunut Suviranta on erikoinen tyyllinen sekoitus karelianismia ja englantilaista maalauskartanoa. Suuren mansardikattoisen huvilan suunnitteli valokuvaaja I. K. Inhan veli, arkkitehti Usko Nyström. Aivan Tuusulanjärven rannassa oleva tontti oli alkujaan puuton, mutta Järnefeltit istuttivat sinne mm. tammia, jotka ovat yli 110 vuoden aikana kasvaneet valtaviksi.

Järnefeltien Suviranta on yhä yksityiskotina. Nykyään talossa asuu Eero Järnefeltin tyttärenpoika Juhani Kolehmainen ja hänen vaimonsa Anna-Kaisa Kolehmainen. Puutarhanhoitoa harrastava Juhani Kolehmainen esitteli pihamaata, jossa toukokuun puolivälissä kukki runsaasti mukulaleinikkiä ja keltavuokkoa.

san naista (Aino, tyttäret ja kaksi kotiapulaista), ei Sibelius jäänyt henkiseen alakynteen. Hän oli talon ehdoton isäntä, jonka vahva karisma täytti koko talon ja tuntui, vaikka hän olisi ollut sulkeutuneena työhuoneeseensa.

Perheen tyttäret muistavat isänsä läsnäolon turvallisena ja miellyttävänä. Parhaimmillaan säveltäjä oli vilkas ja leikkisä, mutta taiteilijasielua vaivasivat myös masennuskaudet, jolloin hänen alkoholinkäyttönsä muuttui rajummaksi. Synkkinä aikoina tunnelmaa kiristi Aino Sibeliuksen pessimismi ja ahdistavaksi käynyt mykkäkoulu.

Säveltäessään Sibelius vaati talossa ehdotonta hiljaisuutta, mikä hankaloitti arkielämää. Isän ulkomaanmatkojen aikana muu perhe tunsikin olonsa Ainolassa vapaaksi, joskin tyhjäksi.

Ainola oli kuitenkin riehak-

kaiden illanviettojen ja hilpeiden juhlien talo etenkin kesäisin. Tuusulan taiteilijayhteisö kokoontui perheineen toistensa luokse ilonpitoon. Teatteriesitykset ja rapujuhlat seurasivat iloisena ketjuna toisiaan. Myöhemmin vuosina Ainolassa vieraili ikääntynyttä säveltäjämestaria tervehtimässä niin suomalaisia kuin ulkomaalaisiakin taiteilijoita ja muita merkkihenkilöitä.

Suvirannan runsas taiteilijakoti

Ainolan tavoin samanlainen runsas, monikerroksinen ja ajan mittaan kasvanut taidekokoelma löytyy Aino Sibeliuksen veljen Eero Järnefeltin kotoa Suvirannasta.

Eero Järnefelt (1863–1937) on Albert Edelfeltin ja Akseli Gallen-Kallelan ohella Suomen tunnustetuimpia kultakauden

mestareita. Suurelle yleisölle hänen teoksistaan tunnetuin lienee kaskepoltoa kuvaava teos Raatajat rahanalaiset, jossa etualalla olevan nälkiintyneen ja nokisen tytön murheellinen katse kohtaa katsojan.

Suvirannan perhe oli samalla tavoin lahjakkaan pariskunnan koti kuin mitä Aholassa, Haloseniemessä ja Ainolassa oltiin. Taidemaalari Eero Järnefeltin vaimo Saimi oli yksi ”yhdeksästä mustasta joutsenesta” eli yksi Swanin perheen yhdeksästä tummatukkaisesta tyttärestä, joihin kuului mm. kirjailija Anni Swan. Saimi Järnefelt oli ennen avioliittoaan näyttelijänä Suomalaisessa teatterissa. Myöhemmin hän suomensi kirjallisuutta samoin kuin Haloseniemessä asuva Maija Halonen.

Ainolan, Aholan ja Halosenniemen taiteilijakodit ovat nykyään

museoita, mutta Suviranta on edelleen yksityiskoti, johon voi päästä ryhmien mukana ainoastaan muutaman kerran vuodessa. Talon nykyinen isäntä on Eero ja Saimi Järnefeltin tytären, taidemaalari Laura Kolehmaisen poika. Talon sisustus muodostuu mielenkiintoisesti kolmen sukupolven kerrostumasta.

Tontti oli alkujaan puutonta rantaniittyä, mutta Järnefeltit istuttivat sinne kukoistavan puutarhan ja tammia, jotka ovat kasvaneet reilussa sadassa vuodessa valtavan suuriksi. Puutarha on tunnettu vuodenajoittain vaihtuvasta ilmeestään ja erityisestä mikroilmastostaan. Alkukevästä puutarha oli keltaisenaan keltavuokkoja ja mukulaleinikkiä. Narsissit, tulppaanit, alppiruusut ja kielot olivat kukassa ja komeat kotkan-siipisaniaiset availivat sulkamaisia lehdyköitään. Pensaiden alta kuskisteli kevätessikoita ja lemmikkejä muistuttavia kevätkaikhonkukkia.

Huvilan sieluna on pohjoiseen päin oleva ateljeehuone oliivinvärisine takkoineen ja vaaleanruskeine seinineen ja huomattavan runsaine kalusteineen. Ateljeetilan seinät olivat täynnä oman perheen ja ystävien tekemää taidetta. Niistä vaikuttavin oli Järnefeltin itsensä tekemä suuri ylöspäin suippeneva alttaritaulu, joka on luonnos Helsingin Johanneksen kirkon alttaritauluksi. Seinillä oli muutakin kiinnostavaa esineistöä käytetyistä paleteista aina 1700-luvulta peräisin olevaan sukuryjiyn asti.

Ateljeen peräseinällä oli puinen parvi puisine pylväineen, ja sen alla oli jyhkeä koristeveistetty kirjoituspöytä ja barokkikiehkurainen tuoli. Siellä täällä oli täpötäynnä kirjoja olevia hyllyjä, ja kuvataidekirjoja löytyi pinoittain muualtakin. Kahdenistuttavan keinutuolin oli perheelle lahjoittanut kirjailija F. E. Sillanpää. Ateljeen tärkeimpiä kalusteita oli ”mööveli josta löytyy kaikki” eli suuri hyllyllinen senkki, jonka lokeroissa on kaikenlaisia hyödyllisiä nippeleitä ja muita pikutarvikkeita. Pianolla oli soitettu lukuisia kertoja ateljeejuhliissa, jot-

ka olivat Eero Järnefeltille erityisen mieleisiä.

Osan talon kalustosta oli tehnyt Eero Järnefelt itse, sillä hän oli taitava puuseppä. Hän oli ollut Firenzessä puuseppän opissa ja piti varsinkin kierresorvauksista. Kuvataideopintonsa Järnefelt kävi Pietarissa, missä hänen enonsa Mikhail Clodt oli yksi taideakatemian opettajista, sekä Pariisissa, missä tapahtui hänen taiteellinen kypsymisensä. Järnefelt oli erityisen kiinnostunut pilvien kuvaamisesta, ja tällaista pilvitaidetta oli myös Suvirannan seinillä.

Suvirannan salin puolella ateljeen boheemi tunnelma tyyntyy muodollisemmaksi kustavilaispöytineen, talonpoikaisrokokootuoleineen ja kristallikruunuineen. Myös salin seinät ovat suurempia ja pienempiä taideteoksia täynnä. Tähän Järnefelt oli sijoittanut mm. opiskeluaikoinaan tekemänsä kopion teoksesta, missä Hollannin kukko rökittää Espanjan kalkkunaa.

Osa Suvirannassa olevista Järnefeltin teoksista oli yhä lainassa Ateneumissa, missä vuoden 2013 alussa oli muutaman kuukauden ajan Eero Järnefeltin syntymän 150-vuotisnäyttely.

Hakkapeliitta sai kirkon Tuusulaan

Tuusula kuului alkujaan Sipoon pitäjään. Sipoo oli ruotsinkielistä aluetta, kun taas Tuusulassa puhuttiin suomea. Ruotsinkielisen kirkkoherran kanssa tuli riitaa, kun suomenkielisiä jumalanpalveluksia ei järjestetty säännöllisesti eikä kirkossa vaan pitäjätupana käytetyssä köyhäintalossa. Tuusulaan yritettiin pariinkin otteeseen saada omaa kirkkoa, mutta turhaan. Lopulta turhautuneet tuusulalaiset rakensivat hakkapeliittasoturina ansioituneen paikallisen vaikuttajan Nils Stålhanen avustuksella omin päin pienen kirkkorakennuksen 1643. Tämä johti siihen, että Tuusulasta tuli ensin kappeliseurakunta ja vuonna 1654 itsenäinen seurakunta.

Tuusulan vaakuna muodostuu kahdesta kentästä. Punaisella pohjalla oleva pistoolin rataslukko kertoo pitäjän perustamisvaiheista ja sotilasperinteistä. Alaosan laakerinlehvä punaisine marjoineen viittaa Tuusulan rikkaaseen kulttuuriperinteeseen ja erityisesti kultakauden taiteilijoiden tuusulalaisyhteisöön.

1

2

Tämä ensimmäinen kirkkorakennus oli nopeasti huonoista hirsistä kokoon kyhätty latoa muistuttava pieni rakennus, joka lahosi pian. Nykyisten sankarihautojen johdalla ollut kirkko purettiin heti, kun uusi kirkko otettiin käyttöön.

Tuusulan puinen, vaaleanharmaaksi maalattu ristikirkko vihittiin käyttöön 1734, vaikka rahapulan vuoksi hitaasti edennyt rakentamista jatkui vielä toistakymmentä vuotta. Kirkon oli todennäköisesti suunnitellut nahkelalainen talonpoika Erik Hannula, joka johti kirkonrakennustöitä. Myöhemmin kirkkoa on useaan osaan uudistettu ja laajennettu, joten se ei enää ole alkuperäisessä asussaan. Kirkon suippokattoinen kellotapuli on vuodelta 1746.

Kirkon yhteydessä oleva vanha hautausmaa on ollut käytössä 1640-luvulta 1890-luvulle, jolloin uusi hautausmaa otettiin käyttöön Pajjalassa. Laskelmien mukaan vanhalle hautausmaalle on siunattu noin 20 000 vainajaa. Heidän joukossaan on kansalliskirjailija Aleksis Kivi (1834–1872). Kirkon lattian alle ei ole haudattu vainajia enää 1770-luvun jälkeen.

Kirkon nykyisen savenharmaan sisäväriytyksen on valinnut taiteilija Pekka Halonen, jonka hauta on

samoin kirkkomaalla. Sisätiloissa huomattavimpaa esineistöä ovat puiset hautavaakunat, jotka ovat peräisin 1600–1700-luvun vaihteesta. Vaakunat kuuluvat von Berg-, Kuhlman- ja Stålhanesuvuille.

Stålhanet olivat Tuusulassa merkittävä vaikuttajasuku. Suvun kantaisä Niilo Laurinpoika kunnostautui 30-vuotisessa sodassa ja tuli ansioittensa vuoksi aateloiduksi nimellä Stålhane eli ”Teräslukko”. Nimi viittaa uhkarohkeaan tapahtumaan, missä Niilo Laurinpojan joukko hiipi yöllä puolalaisvihollisten leiriin ja vahingoitti heidän aseittensa lukkoja. Tämän jälkeen puolalaisjoukko oli helppo ottaa vangiksi. Stålhanen vaakunassa oleva pistoolin rataslukko on otettu myös Tuusulan vaakunaan.

Tuusulan pitäjän identiteetti rakentuu vahvasti sotilaskulttuurin varaan. 1600-luvun alkupuolella Tuusulasta varustettiin suuret määrät hakkapeliittoja eli Ruotsin sotaväen suomalaisia ratsumiehiä Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan alueella käytyyn 30-vuotiseen sotaan (1618–1648). Hakkapeliitta-nimitys tuli heidän sotahuudostaan ”Hakkaa päälle”.

1. Tuusulan kirkko on vihitty käyttöön 1734. Kirjailija Aleksis Kiven äidinpuoleinen isoisä on ollut mukana rakentamassa sitä. Kirkkoa ympäröivään puistoon on haudattu useita taiteilijoita, kuten Pekka Halonen.

2. Tuusulan kirkkomaalle haudattiin vuoden 1872 lopussa kuollut 38-vuotias rutiköyhä ja mielisairas Alexis Stenvall, joka oli viettänyt elämänsä viimeiset kuukaudet veljensä hoidossa. Myöhemmin Suomen kansalliskirjailijaksi nimetty Stenvall tunnetaan paremmin taiteilijanimeltä Aleksis Kivi. Hautausmaalle pystytetty muistomerkki ei ole hänen hautansa kohdalla. Kirjailija oli haudattu kirkon aidan toiselle puolelle köyhien alueelle.

Tuusulan vilkas venäläisyhteisö

Krimin sodan (1853–1856) aikana Venäjän puolustusta vahvistettiin mm. perustamalla Tuusulaan venäläinen sotilasvaruskunta. Se oli sijoitettu strategisesti hyvälle paikalle lähelle Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupunkia, Heinolaan ja Hämeenlinnaan johtavien teiden risteykseen.

Tästä lähtien Tuusulan Hyrylässä on ollut keskeytyksettä sotilaslaitoksia. Varuskunta-alueelle rakennettiin lukuisia puu- ja tiilirakennuksia, joissa on myöhemmin toiminut mm. kenttätykistörykmenttejä hevosineen, suojeluskunta, Helsingin ilmatorjuntarykmentin esikunta, Rajavartiolaitos ja Puolustusvoimien Kansainvälinen Keskus.

Venäläisen varuskunnan aikana Hyryläästä alkoi muodostua Tuusulan pitäjän keskus. Venäläisyhteisö kasvoi, kun alueelle muutti varuskunnan palvelutarpeiden vuoksi venäläisiä ja vienankarjalaisia kauppiaita ja käsityöläisiä. Monet tuusulalaiset ovat näiden asukkaiden jälkeläisiä. Hyrylässä toimi venäläinen koulu, missä kävi myös suomalaisen työväestön lapsia. Alueelle rakennettiin myös

ortodoksikirkko, jonka puutarhanhoitoa arvostavasta papista tuli tuttu tuusulalaisille. Vanhan ortodoksipappilan tiloissa toimii nykyään ravintola.

Syvärannan seurapiirielämää

Tuusula vilkkaine venäläisine sotilasseurapiireineen, kauniine luontoineen ja hyvine rautatieyhteyksineen houkutteli paikalle asumaan 1900-luvulla myös Moskovan toiseksi rikkaimmaksi mieheksi arvioidun nimineuvos Konstantin Kapitanovitsch Uschkoffin ja tämän vaimon Thérèse Walentinowan. Pari osti Tuusulan Rantatien varrella olevan Syvärannan huvilan, mikä oli heidän omistuksessaan vuoteen 1916 asti.

Uschkoffien aikana tontille rakennettiin uusi nikkarityylinen päärakennus sekä viisi pienempää vierashuvilaa. Puutarha kunnostettiin. Sinne rakennettiin suihkulähte ja tuotiin riikinkukkoja ja marmoripatsaita. Tampereella teetettiin häikäisevän taitava art nouveau -vaikutteinen hämähäkinseittikuviainen portti, johon kiinnitettiin kaksi kultaista, aidoin rubiinein koristeltua hämähäkkiä.

Samaan aikaan kun Suomen

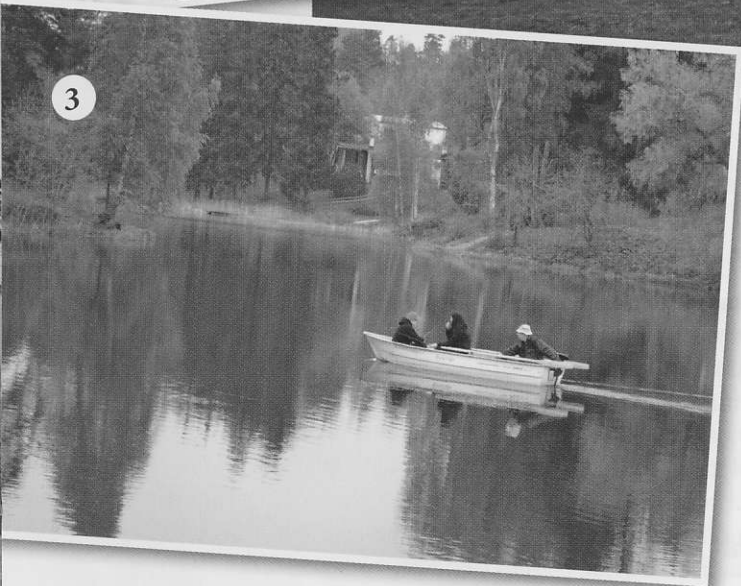
kultakauden taiteilijayhteisö vietti iloista seuralämää omissa piireissään, vietettiin myös Uschkoffien Syvärannassa kulta-aikaa loistokkaine naamiainsineen ja ilotulituksineen. Thérèse Uschkoffin musiikillinen seurapiiri kokoontui kesäisin Syvärannassa. Paikalla vieraili useita tunnettuja venäläistaiteilijoita, kuten säveltäjä Sergei Rahmaninov. Tiedossa ei ole, osallistuiko 3–4 kilometrin päässä asunut Jean Sibelius näihin musiikkitilaisuuksiin tai tapasiko hän Syvärannassa vierailleita säveltäjiä ja muusikkoja.

Uschkoffien muutettua pois Syväranta oli kuuden vuoden ajan lääkäri Herman Karl Hansenin perheen omistuksessa. Heidän muutettuaan Liettuaan talo myytiin Onni V. Tuiskun säätiölle, ja Syvärantaan avattiin 1923 sanomalehtimiesten lepokoti. Mistään toimetomasta lepäilypaikasta ei kuitenkaan ollut kyse. Sanomalehtimiehet viettivät siellä vilkasta ja värikästä aikaa tennistä ja muita pelejä pelaillen. Talon vieraisiin kuului tuona aikana mm. runon ja kirjallisuuden alan mestarit Eino Leino, Uuno Kailas, Ilmari Kianto ja Olavi Paavolainen Tulenkantajineen.

Lepokodin pito ei ollut taloudellisesti kannattavaa, joten säätiö myi huvilan 1936 Lotta Svärd -järjestölle. Taloon tuli nyt lottaopisto, joka toimi vuoteen 1944 asti, jolloin tila lahjoitettiin Suomen Naisten Huoltosäätiölle. Sadat lotat kävivät Syvärannassa erilaisilla kursseilla. Vuonna 1940 talo oli puolustusvoimien käytössä, ja siellä toimi Päämajan tiedustelujaiksetelmään kuulunut radioasema. Syvärannan vanha huvila paloi 1947. Suomen Naisten Huoltosäätiö rakensi paikalle Lottakodin, joka valmistui 1996. Siellä toimii nykyään Lottamuseo.

Kellokosken ruukilla

Pitkän ja kapean Tuusulanjärven pohjoisessa kärjessä on Järvenpään kaupunki. Eteläkärjessä on puolestaan Tuusulan nykyinen keskus. Pitäjästä erosi 1924 Kerava,

1. Koko pitkän päivän Tuusulassa sukututkijoita opasti ansiokkaasti Tarja Vuokkovaara.

2. Kellokosken ensimmäinen ruukinpatruuna Lars Olof Nysten rakennutti ruukille kirkon, joka valmistui vuonna 1800. Kirkon ikkunoiden yläpuolella olevat omintakeiset siniset myssykrunukoristeet on lisätty vasta vuoden 1930 remontin yhteydessä.

3. Kellokosken patoallas on suosittu kalastuspaikka. Altaasta voi saada luonnonkalojen lisäksi kirjolohta, taimenta ja toutainta, joita sinne on istutettu.

joka sijaitsee muutaman kilometrin verran Tuusulan keskuksesta itään. Keravan kaupungin läpi kulkee Keravanjoki, joka on Vantaanjoen pisin sivuhaara. Se alkaa Hyvinkään Ridasjärvestä ja yhtyy Vantaanjokeen noin kuuden kilometrin verran ennen merta.

Keravanjoen varrella on useita koskia. 1790-luvulla Keravanjoen Kellokoskelle rakennettiin Marielforsin ruukki, jossa tuotettiin kankirautaa. 1896 ruukin omistajiksi tulivat veljekset John ja Carl Fredrik Carlander, jotka siirsivät Kellokoskelle Björkbodassa olleen aikaisemman tehtaansa. Koneiden, laitteiden ja varastojen lisäksi Kellokoskelle siirtyivät myös työntekijät perheineen. Heille rakennettiin 1800–1900-luvun taitteessa useita asuinrakennuksia. Alue oli pitkälti samalla tavoin omavarainen kuin mitä Finlaysonin tehtaat olivat

Tampereella: alueella oli oma kirjasto, koulu, palokunta, kirkko, hautausmaa, sauna ja pyykkitupa.

Kellokosken tehtailla oli toimintaa 1970-luvun alkuun asti. 1800-luvulla tehtaan pajoissa valmistettiin mm. nauvoja, saranoita, hevosenkenkiä, kappioita, kuokkia, vasaroita ja muita työkaluja. 1900-luvulla tehtaan tunnetuimpia tuotteita olivat ns. Kelloveneet sekä maitotonkat ja muut meijeriastiat.

Kellokosken kartano myytiin valtiolle 1910-luvulla. Rakennuksen oli suunnitellut arkkitehti Sebastian Gripenberg. Kartano puistoiheen jäi Kellokoskelle 1915 perustetun mielisairaalan käyttöön. Vuonna 1931 Kellokosken sairaalan ylihoitajaksi tuli uudistusmielinen Anna Pakalen, joka paransi monin tavoin mielisairaalan potilaiden oloja.

Pakalenin aikana Kellokoskella oli enimmillään yli tuhat potilasta. Heistä mieleenpainuvimpia oli sairaalan pitkäaikaisin potilas, Anna Lappalainen (1896–1988), joka tunnettiin nimellä Prinsessa. Kuninkaallisena esiintynyt vaikeaa skitsofreniaa ja kaksisuuntaista mielialahäiriötä sairastanut Prinsessa oli Kellokosken sairaalassa hoidettavana 52 vuoden ajan. Vaikka häntä hoidettiin lähes kaikilla aikakautensa hoitotavoilla, hän ei milloinkaan parantunut. Lopulta jopa sairaalan hoitohenkilökunta hyväksyi jossakin määrin hänen harhansa ja antoi hänen elää sen mukaisesti. Anna Lappalaisen elämästä on tehty Kellokosken prinsessa -niminen kirja (2010) ja fiktiivinen elokuva (2010). ●

Yliopistolla käytössä ollut tyylikästä mustaa työpöydän esineistöä. Vielä 1960-luvulla tupakointi oli julkisissa tiloissa sallittua, joten esineistöön kuului myös tuhka-kuppi.

Yliopistolla museohuone

TEKSTI JOHANNA KURELA | KUVA TIINA MIETTINEN

Tampereen yliopiston päärakennuksessa on pikkuinen museohuone, joka on avoina kiinnostuneille sopimuksen mukaan. Tampereen yliopiston 50-vuotisjuhlavuonna 2010 avattu museo muodostuu yliopistolaisen työhuoneesta.

Yliopiston suunnitteli tunnettu arkkitehti Toivo Korhonen, jonka uran huippukautta oli 1960-luku. Museohuoneeseen on koottu kalusteita Tampereen yliopiston – tai siis alkujaan Yhteiskunnallisen korkeakoulun – varhaiselta ajalta. Esineistö kertoo opiskelusta, opettamisesta ja tutkimisesta 50 vuoden ajalta.

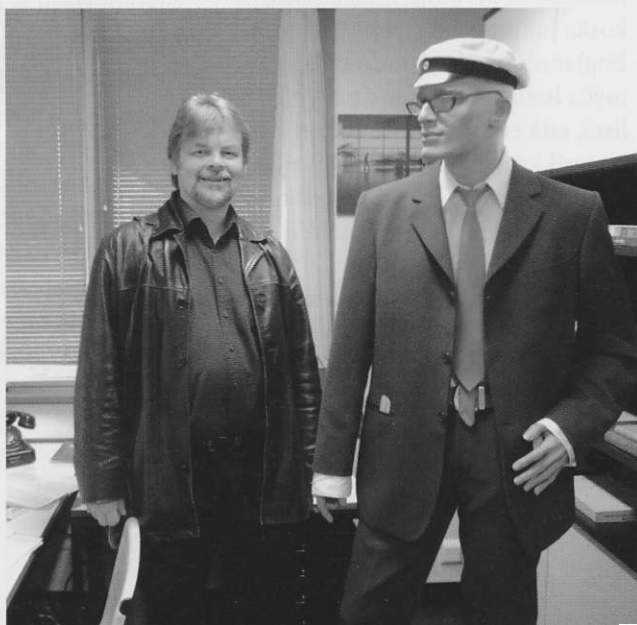
Kekkonen taustavaikuttajana

Urho Kekkosen tuki oli aikoinaan keskeinen tekijä, kun Yhteiskunnallista korkeakoulua siirrettiin Tampereelle 1956. Kun 1965 suunniteltiin promootiota Tampereella, presidentti Kekkoselta tiedusteltiin halukkuutta tulla vihityksi kunniatohtoriksi. Hän oli siihen halukas.

Yliopiston – tai tuolloin vielä Yhteiskunnallisen korkeakoulun – hallituksen äänestyksessä Kekkonen kuitenkin putosi kunniaatohtoreiden listalta. Tämä oli melkoinen tapaus, kun otettiin huomioon Kekkosen työ korkeakoulun siirron hyväksi. Vuonna 1965 promootiointiin mm. Väinö Linna.

Kekkonen suuttui perinpohjaisesti asiasta, ja hänen kerrottiin uhanneen, ettei hän tule enää koskaan Tampereelle muuta kuin yksityishenkilönä. Aikaa myöten tilanne kuitenkin rauhoittui ja Kekkonenkin lauhtui, kun hänet vihittiin yhteiskuntatieteiden kunniaatohtoriksi Tampereen yliopiston promootiossa 1975. ●

Tampereen seudun sukututkimusseuran hallitus piti kevättalvella 2013 kokouksia Tampereen yliopistolla. Erään kokouksen yhteydessä Suomen historia professori Mervi Kaarninen esitteli hallitukselle yliopistomuseota. Kuvassa seuran puheenjohtaja Raine Raitio (vas.) ja presidentti Kekkosta muistuttava mallinukke ylioppilaslakki kaljussa päässään.

Sukusilppua

TEKSTI TIINA MIETTINEN

Sukututkimus tulee mediassa useimmiten esiin kuninkaallisiin liittyvien tapahtumien yhteydessä. Tässä taas joitakin lehdistä saksittuja poimintoja viime kuukausien kuninkaallis-sukututkimuksellisista uutisista.

Seppäläisen Estelle

Naapurimaamme kruununperillinen Estelle voisi hyvinkin kantaa nimeä Seppäläinen, toteavat ruotsalaiset asioista perillä olevat sukututkimustahot. Kuten tunnettu on, prinssi Danielin isä Olle Westling toimii puheenjohtajana Ruotsin metsäsuomalaisten Finnskogarna-yhdistyksessä ja on erittäin ylpeä taustastaan.

Muutamit Westlingien esi-isistä toimivat aikoinaan seppinä ja olivat omaksuneet ammatin mukaan sukunimen Seppäläinen, joka olisi voinut jäädä suvun nimeksi. Esivanhemmat saapuivat Faluniin Suomesta 1600-luvulla ja perustivat Båtbärsin kylän.

Ruotsin suomalaiskylien historia kiinnostaa Olle Westlingiä. ”Aion kertoa kaikille lastenlapsileni heidän juuristaan, mutta en tuputtaa sitä”, hän toteaa.

Tunnetusti moni ruotsalainen sukututkija on tavattoman ylpeä, jos onnistuu löytämään sukujuuristaan metsäsuomalaisia ja sitä kautta savolaisia sukujuuria.

Svensk Damtidning 5.-11.7.2012, Iltasanomat 2.7.2012

Kansainvälinen sukupuu

Ruotsin prinsessa Madeleinein aviomiehen Christopher O’Neillin sukupuu julkistettiin ennen parisunnan häitä, vaikka sen vajavaisuutta valiteltiin.

O’Neillit ovat irlantilainen suku kuten nimestä jo voi päätelläkin. Isänpuolen varhaisin tunnettu jäsen Patrick O’Neill muutti 1830-luvulla Irlannista Skotlantiin suutariksi. Vanhin tunnettu esi-isä on Chrisin isänisän äidinäidin isänisän isä James Pattersson, joka eli 1700-luvulla Skotlannin Kilmarnockissa.

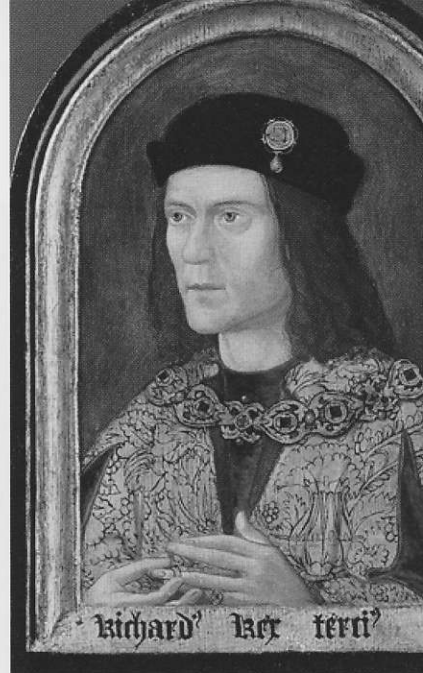
Chris O’Neillin sukua voisi luonnehtia periamerikkalaiseksi, koska juuret levittäytyvät Irlannin, Englannin ja Skotlannin lisäksi myös Italiaan. Suvulle on tyypillistä, että edustajat ovat tulleet Amerikkaan 1800-luvulla eri puolilta Eurooppaa. Hyvin tyypillinen siirtolaistarina löytyy isänäidin puolelta.

Antonio Cesario oli yhdeksänvuotias lähtiessään Italian Calabriasta vuonna 1861 isänsä kanssa Amerikkaan. Kouluttamaton nuorukainen työskenteli rautateilla. Myöhemmin hän pystyi

myymään kiinteistöjä, joiden arvo oli kohonnut, ja näin hän loi pohjaa suvun myöhemmälle omaisuudelle. Siis amerikkalainen unelma toteutui suvun kohdalla. Ja sen huipennuksena suvun vesa sai prinsessan, joskaan ei sentään puolta valtakuntaa.

Ennen häitä jäi epäselväksi Chris O’Neillin äidinpuoleinen suku, koska äiti ei halunnut antaa omia tietojaan julkisuuteen. Myöhemmin on selvinnyt, että tältä puolelta Chrisillä on niin itävaltalaisia, tsekkiläisiä kuin saksalaisiakin juuria. Lienee enemmänkin niin, että Chrisin sukuun vajavaisuudelle on luonnollisempi selitys kuin salaaminen. Hänen sukujuuriaan ei yksinkertaisesti ole kukaan vielä kovin hyvin tutkinut.

Aftonbladet 3.6.2013

Vanhin tunnettu kuva Richard III:sta.

Suomalaiset vai ruotsalaiset juuret?

Suomessa uutisoitiin keväällä innokkaasti Hollannin uuden kuninkaan ”suomalaisista sukujuurista”. Miten sen asianlaita nyt sitten oikeastaan on? Voimmeko sanoa Ruotsin ajan aatelissukuja varsinaisesti suomalaisiksi?

Willem Alexanderin sukujuuret johtavat Horn-sukuun, jonka voi tulkita suomalaiseksi, sillä suvun varhaisimmat tunnetut edustajat ovat Halikon seudulta. Sittemmin suku on kuitenkin asettunut varsin pysyvästi osaksi Ruotsin aatelistoa.

Nils Thurenpoika Bielke ja hänen vaimonsa Eva Gustafintytär Horn olivat osa ruotsalaista ylhäisaatelia. Lehtien toistelema nimitys ”Porin kreivitär” ja suomennettu nimi ”Eeva Kustaantytär” eivät tarkoita sitä, että rouva Eva Gustafintytär Horn olisi asunut Porissa ja puhunut suomea. Hänen isänsä marsalkka Gustaf Horn sai kuningatar Kristiinalta läänitykseksi Suomen länsirannikolta alueita, joista muodostettiin Porin kreivikunta. Hornien asumat linnat ja kartanot olivat tuolloin Ruotsissa.

Mutta toki suvun alkuperä on Varsinais-Suomessa. Sitä ei voida kiistää. Tosin siitä kyllä voidaan kiistellä, että oliko suvun kantaisä 1300-luvun lopulla elänyt ritari Olof Mattsinpoika etninen suomalainen vai ei...

Kaikki sukututkijat eivät allekirjoita tietoa, että Henrik Klaunpoika Hornin (k. 1595) puoliso Kirstin Jacobintytär olisi ollut Vehkalahden Salmenkylästä. Asiakirjanäyttöä kun ei ole riittävästi.

Joka tapauksessa on kiinnostavaa, että Willem Alexanderin isä Claus von Amsberg polveutuu Hornien lisäksi Pommerin Schlippenbachien kreiveistä, joiden arvoniimiin edelleenkin kuuluu Kangasalan Liuksialan vapaaherkuus.

Yle 29.1.2013, SukuFoorum

Englannin pikku prinssi

Englannin tuoreelle kruununperijälle pikku Georgelle ei löydy suomalaisia esivanhempia kuten innokkaat sukututkijat ovat ehtineet jo palstoilla pahoitella. Jos ja kun Hornit luokitellaan suomalaiseksi suvuksi, niin tällöin suomalaisina voisi ainakin osittain pitää myös Suomen alueella asuneita henkilöitä. George-prinssi polveutuu esimerkiksi Ida Köningsmarkista (k. 1450), joka tunnetaan Kastelholman linnan- ja lääninhaltijana, sekä Raaseporin linnanpäälliköstä Thomas van Vitzenistä (k. 1415).

Pikku Georgella on valtava määrä tunnettuja ja dokumentoituja esivanhempia, ehkä enemmän kuin kellään toisella kuninkaallissella. Määrä nousee jopa 40 000 henkilöön.

Äitinsä Catherinen puolelta pikkuinen saa kuitenkin esivanhemmiksien myös perin vaatimattomissa oloissa eläneitä englantilaisia. Sukujuuret vievät Pohjois-Englannin työläiskaupunkeihin, joissa esivanhemmat elättivät itsensä kaivosmiehinä, leipureina ja piikoina. Yllättävimpiä löytöjä lienee eräs mies nimeltä Arthur Lupton, joka opetti englantia kirjailija Johann Wolfgang von Goethelle.

Yle 6.7.2013, Kansallisbiografia, SukuFoorum

Kadonnut kuningas löytyi

Kevättalvella uutisoitiin näyttävästi siitä, että Englannin Plantagenetsuvun kuninkaan Richard III:n hautapaikka on viimein löytynyt. Arkeologit löysivät kuninkaan jäännökset Leicesteristä parkkipaikan alta. Hauta oli tunnettu useita vuosikymmeniä, mutta sittemmin unohdettu.

Richard kuoli Bosworthin taistelussa 1485. Joidenkin tulkintojen mukaan hänen kuolemansa päätti keskiajaksi tunnetun aikakauden. Vainaja varmistui Richardiksi dna-testin perusteella, jota verrattiin varmuudella kuninkaan sisareksi tiedetyn dna:han.

Richard III:lla on erittäin huono maine, joka tosin pitkälti perustuu Shakespearen näytelmään, jolla pönkitettiin Tudor-suvun valta-asemaa. Todellisuudessa Richard ei ollut sellainen hirviö kuin näytelmissä ja kirjoissa on myöhemmin esitetty. Ei ole todisteita sille, että juuri hän olisi murhauttanut omat veljenpoikansa.

Samalta alueelta uutisoitiin äskettäin uusi löytö: merkillinen kaksoisarkku, jossa kiviarkun sisällä on lyijyarkku. Kiviarkun pituus on yli kaksi metriä. Toistaiseksi arkkua ei ole vielä avattu, mutta sen otaksutaan sisältävän jonkun keskiajalla eläneen suurmiehen. Mahdollisesti kyseessä on paikalla olleen luostarin perustaja tai joku muu aikakauden merkkimies.

Yle 4.2.2013, 30.7.2013

Retki Hämeenkyröön 5.10.2013

Sukutiloja ja Sillanpään jalanjalkia

Lokakuun viides päivä lähdemme kauan odotetulle retkelle Hämeenkyröön. Kiertelemme bussilla Hämeenkyröä pitkin ja poikin. Retkellä meillä on mukana paikallinen opas koko päivän.

Tavalliseen tapaan pidämme matkan aikana kahvitauot ja nautimme lounasta. Ja jokin pikkuyllätyskin taitaa matkaohjelmassa olla.

Lähtö Vanhan kirkon edestä lauantaina 5.10. klo 8.00

Paluu samaan paikkaan noin klo 19

Retken hinta jäsenille 65 € ja ei-jäsenille 75 €.

Hintaan sisältyy bussimatka, opastus, kahvit ja lounas.

Ilmoittautumiset

ensimmäisestä luentoillasta alkaen joko jäsenilloissa tai sähköpostitse retkivastaavalle osoitteeseen marja.parri@tamsuku.fi. Ilmoittautumisia ei oteta vastaan puhelimitse.

Ilmoittautuessasi kerro:

- retkelle tulijoiden nimi/nimet, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite
- oletko sinä ja mahdollinen seuralaisesi Tampereen seuran sukututkimus-seuran jäseniä
- ruokarajoitteet
- onko teillä sukuja Hämeenkyrössä (opas kertoo mahdollisuuksien mukaan näistä suvuista)

Lasku lähetetään ensisijaisesti sähköpostitse kustannusten säästämiseksi.

Kotimaan retkille ilmoittautumisesta

Ilmoittautuminen retkelle on sitova. Esteen sattuessa siitä on heti ilmoitettava seuran sihteerille. Seuran hallitus on päättänyt retki-ilmoittautumisen perumisesta seuraavaa:

- Kotimaahan suuntautuvan retken voi perua vapaasti viikkoa ennen lähtöä.
- Jos retken peruu tämän jälkeen tai ei ilmoita poisjäämisestään, seura perii ilmoittautuneelta puolet retken hinnasta.
- Jos ilmoittautunut voi esittää hyväksyttävän syyn poisjäämisestään, seura perii ilmoittautuneelta 5 euroa.

kuvat Marja Parri

Sukututkijat mukana Harrastustorilla

TEKSTI JA KUVA JOHANNA KURELA

Tampereen kaupungin kulttuuripalvelut ja Aamulehti järjestivät Tullikamarin Pakkahuoneella Harrastustori-tapahtuman sunnuntaina 18.8.2013. Tilaisuudessa tamperelaiset kulttuuri- ja harrastusyhdistykset pääsivät esittelemään toimintaansa. Näiden 50 näytteilleasettajan joukossa oli myös Tampereen seudun sukututkimusseura.

Harrastustorilla kävi hieman yli 1100 kävijää. Heistä sukututkimus kiinnosti noin sataa vierailijaa niin paljon, että he ottivat mukaansa seuran uuden Miten aloittaa sukututkimus? -esitteen.

– Ilahduttavan moni nuori oli kiinnostunut sukututkimuksesta, Harrastustorilla mukana esittelijänä ollut puheenjohtaja Raine Raitio totesi.

Sukututkimuslähdeaineiston saaminen internetiin missä ja mihin aikaan tahansa tutkittavaksi on lisännyt sukututkimusharrastuksen leviämistä. Internetlähteiden ansiosta yhä useammalla on mahdollisuus syventyä sukujuurtensa selvittelyyn, olipa sitten kiireistä ja vauhdikasta elämää viettävä nuori, keski-ikäinen tai eläkeläinen.

Seuran esittelypöydän takana varapuheenjohtaja Tiina Miettinen vastasi kysymyksiin ja jakoi sukututkimusaiheista materiaalia.

Nikander napautti opetusta häiritseviä lapsia piipulla

TEKSTI RAINE RAITIO

Kuhmalahden ensimmäisen kansakoulun perustamisesta tulee tänä vuonna kuluneeksi 130 vuotta. Ennen kansakoulujen perustamista lapsia opetettiin lukemaan ja kirjoittamaan kotona tai seurakunnan järjestämässä kiertokoulussa. Kiertokoulun opettajista lapsille jäi erityisesti mieleen ”laulavaa tavausta” opettanut ”koulumestari” Nikander.

Kuhmalahden kansakoulun ensimmäisiin oppilaisiin kuulunut Kivisalmen Eero-lan isäntä Simo Eemil Salminen (s. 1871) oli yksi Nikanderin koulussa lukemaan oppineista. Salminen on muistellut tätä aikaa seuraavasti:

”Muistan ajan, jolloin Kuhmalahdella, samoin kuin monessa muussakaan sydänmaan pitäjässä ei ollut kansakoulua. Vanhemmat olivat lastensa pääasiallisia opettajia. Lasten oppituoli oli äidin syli, ja vanhempien kädessä oleva lukutikki avasi lapsille aapiskirjan salaisuuksia.

”Oli kuitenkin edellisen lisäksi yksi koulumuoto toiminnassa. Tämä oli n.s. Nikanderin koulu, eli toisin sanoen seurakunnallinen kiertokoulu. Tämä vaikutti kussakin kyläkunnassa kaksi tai kolme viikkoa vuodessa.”

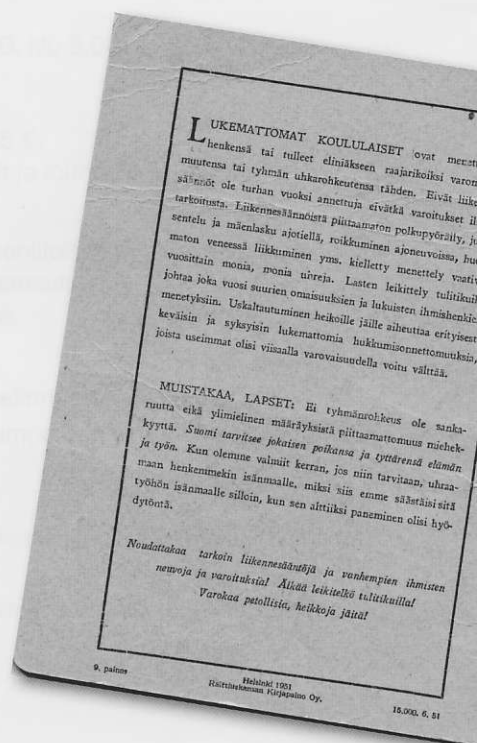
”Kun pääsin tähän kouluun oli ’koulumestari’ Nikander jo sivuuttanut keski ijän. Hän oli kookas ja tukeva ukko. Paitsi hänen ulkomuotonsa, kiinnitti minun mieltäni hänen kouluhuoneessakin mukana oleva pitkävirtainen tupak-

kapiippunsa. Tulin huomaamaan, ettei piippu ollut yksinomaan sauhujen imemistä varten, vaan sillä oli tärkeä tehtävä itse koulutyössä.”

”Kokemuksesta tiedämme, että lapset ovat luonteeltaan ja käytökseltään erilaisia. Toiset ovat sävyisiä ja kilttejä. Toisissa vaikuttaa jopa uhmamieli koulussa tarpeellista järjestystä vastaan.

”Mutta jos joku oppilaista yritti N:n koulussa järjestystä häiritä, oli samassa opettajan kourassa piipun koppa ja sen taipuvan varren päässä oleva luinen imuke napautti hairahtuneen oppilaan yläkamaraa. Järjestys palautui samassa hetkessä, eikä tarvittu pöydän alle istuttamista eikä nurkassa seistämistä, taikka muita myöhemmin keksittyjä kurituskeinoja.”

Salmisen mukaan koulun opetustapa ja sen saavutukset eivät vastanneet niitä vaatimuksia, mitä myöhemmin asetettiin kansakouluille. Tästä huolimatta tämän ”vaatimattoman, mutta uskollisen” opettajan elämäntyö merkitsi paljon Kuhmalahden ”sivistysoloissa”. Lasten lukutaito parani, kirjoi-

Osakeyhtiö Valistuksen julkaiseman kansakoulun Arvostelukirjan takakansi vuodelta 1951.

tustaito lisääntyi ja matematiikan alkeet tulivat tunnetuiksi.

Vähitellen syntyi myös tarve saada jatko-opetusta ja kuntaan haluttiin perustaa tätä varten kansakoulu. Koulun perustaminen kohtasi kuitenkin aluksi suuria vaikeuksia.

Kansakoulua vastustettiin

Kouluasiat olivat useaan otteeseen esillä Kuhmalahden kuntakokouksessa vuodesta 1876 alkaen. Kesti kuitenkin monta vuotta ennen kuin kansakoulu saatiin perustettua.

Salminen toteakin: ”Hanketta kyllä vastustettiin, mutta kuitenkin eräässä kuntakokouksessa saatiin enemmistö hanketta puoltamaan. Ja niin saatiin ensimmäinen, kirkonkylän kansakoulu, perustetuksi vuonna 1883.”

Koulu aloitti toimintansa vuokratiloissa Ison-Pennon kylän Peltolan talossa. Myöhemmin kunta osti koulua varten oman tontin keskemältä kirkonkylää, jonne valmistui oma koulutalo vuonna 1892. Tämä rakennus jäi pois käytöstä, kun kirkonkylään valmistui uusi koulu 1947. Vanha koulutalo purettiin 1960-luvun alussa ja paikalle rakennettiin Kuhmalahden, Sahalahden ja Eräjärven kuntien yhteinen kunnalliskoti, nykyinen Pentorinteen vanhainkoti.

Kansakoulun perustaminen ei kuitenkaan aluksi poistanut kirkollisen opetuksen tarvetta. Seurakunnan ylläpitämä kiertokoulu toimi vielä pitkään 1900-luvulle saakka vastaten lasten alkeisopetuksesta. ●

Lähteet ja kirjallisuus

Maija Harjun kokoelmat,
S. E. Salmisen puheen konsepti.

Raine Raitio, Kuhmalahden historia III 1865–1995. Jyväskylä 1996.

Teatterimuseolla palvelupaketti sukututkijoille

TEKSTI JOHANNA KURELA

Tampere on teattereiden kaupunki. Täällä on ammattiteattereiden lisäksi lukuisia harrastajateattereita – ja tilanne on ollut tällainen jo pitkälti yli sadan vuoden ajan. Moni on sukua jollekin näyttelijälle tai teatterialan henkilölle kuten lavastajalle tai ohjaajalle.

Helsingin Kaapelitehtaalla oleva Teatterimuseo tallentaa tietoa suomalaisista teattereista. Museo kokoaa ja tallentaa tietoa pääasiassa ammattiteattereista mutta koska raja ammatti- ja harrastajateattereiden välillä on hyvin häilyvä, löytyy museosta tietoa myös harrastajamaisempia teattereita.

Tietoa voi etsiä museon monenlaisista kokoelmista: teatterialan käsikirjastosta, lehtikritiikeistä, Teatterimuseon tietokannasta, käsiohjelmakokoelmasta sekä arkistokokoelmista. Varsinaista henkilötietokantaa ei museossa ole. Teatterimuseon internetsivuilla (www.teatterimuseo.fi) on julkaistuna arkistoluetteloita, joiden perusteella voi alustavasti arvioida, löytyykö museosta haluttua tietoa.

Teatterimuseo tarjoaa sukututkijoille henkilökohtaista tutkijapalvelua, jonka avulla pääsee alkuun teatterin ja teatterihistorian tutkimuksessa. 40 euron palvelupaketti sisältää seuraavaa:

- alkuselvityksen, jota varten tarvitaan teatterialalla toimineen, tutkittavan henkilön nimi ja mahdollisia muita tiedossa olevia faktoja
- raportin alkuselvityksestä, josta selviää, löytyykö Teatterimuseon kokoelmista kaivattua tietoa
- jos tuloksia löytyy, sovitaan käynti tutkijapalveluihin, missä tieto- ja kuvapalvelun tutkija on käytössä tunnin ajan Teatterimuseon tutkijasalissa aineistohakua varten
- paketti sisältää myös rajatun määrän kopioita tai tulosteita sekä mahdollisesti löytyvän valokuvan digitaalisessa muodossa

Jos alkuselvityksen mukaan haettua tietoa ei löydy ja tutkimus päättyy siihen, ei maksua peritä.

Alkuun pääsemiseksi ota yhteys

Teatterimuseon tieto- ja kuvapalveluun,

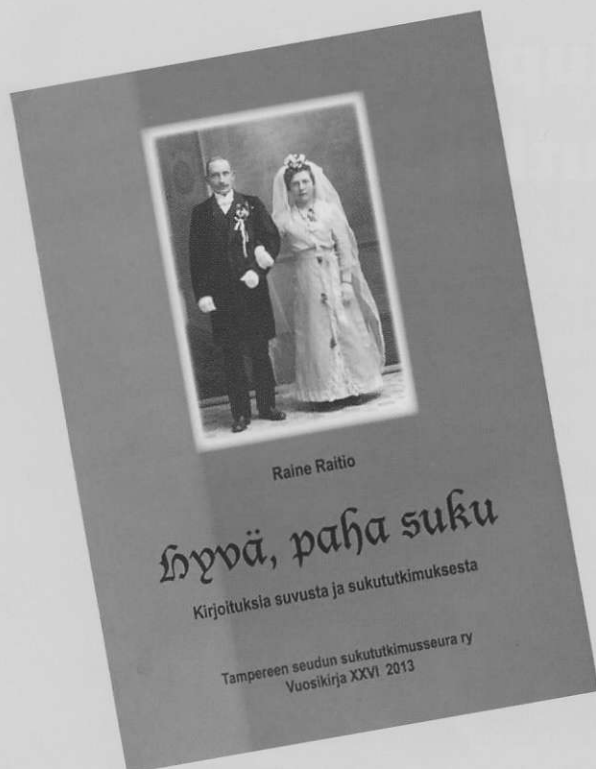
tietopalvelu@teatterimuseo.fi tai p. 0207 961 672.

www.teatterimuseo.fi

Hyvä, paha suku -vuosikirjaa myynnissä jäsenilloissa

Tampereen seudun sukututkimusseuran
26. vuosikirja *Hyvä, paha suku – kirjoituksia
suvusta ja sukututkimuksesta* ilmestyi
keväällä 2013.

Julkaisun voi ostaa itselleen joko seuran
tilaisuuksissa tai tilaamalla sen postitse kotiin
osoitteesta **seura@tamsuku.fi**. Myös aikai-
sempia Vuosikirjoja sekä Orpana-lehtiä on yhä
myynnissä. Loppuunmyytyjen julkaisujen artik-
keleista voi tilata kopioita.

Julkaisujen myyjää etsitään

Seuramme julkaisujen myynnistä pitkän aikaa vastannut Irma Vainio on esittänyt toiveen vapautua tästä tehtävästään. Etsimme nyt Irman tilalle uutta myyntivastaavaa, jonka tehtävänä on vastata sähköpostitse tuleviin julkaisujen ostopyyntöihin ja lähettää tilaajalle julkaisu ja lasku. Tehtävä vie kuukaudessa arviolta tunnin verran.

Kysy lisää tehtävästä seuran jäsenilloissa hallituksen jäseniltä tai lähetä sähköpostia osoitteeseen **seura@tamsuku.fi**

Osoitteenmuutokset jäsensihteerille

Muistakaa ilmoittaa yhteystietojenne muutokset seuran jäsensihteerille Riitta Kuukalle mieluiten sähköpostitse **riitta.kuukka@tamsuku.fi**. Kun tiedot ovat ajan tasalla, saatte Orpanan kotiinne heti sen ilmestyttyä.

Syksyn 2013 esitelmät

Tampereen seudun sukututkimusseura ry:n esitelmätilaisuudet pidetään Tampereen Vanhan kirjastotalon (Keskustori 4) luentosalissa joka toinen tiistai klo 18. Tilaisuudet ovat kaikille kiinnostuneille avoimia ja pääsymaksuttomia.

Seuran kirjasto Vanhan kirjastotalon Mäkelän kabinetissa on avoinna ennen esitelmätilaisuuksia klo 17–18. Seuran jäsenet voivat lainata kirjastosta kirjoja.

10.9. Jenni Lares

Arjessa ja juhlassa. Alkoholikulttuuri 1500-luvun Suomessa

Tule tekemään vertailuja nykyisen ja menneen ajan juomiskulttuurin välillä. Luvassa tietoa suomalaisten juomatapojen juurista.

24.9. Ella Viitaniemi

Valta, vaalit, manttaalit. Maanomistus ja paikallispolitiikka 1700-luvulla

Oletko miettinyt mitä tarkoittaa manttaali ja millaista oikein oli verotus tai pitäjien paikallispoliitikointi ennen kunnanvaltuustoja? Nyt saamme siihen lopultakin vastauksia.

8.10. Isovihan-ilta

Isonvihan ajoista tulee tänä vuonna kuluneeksi 300 vuotta. Millainen tuo aika oli esivanhempiemme elämässä? Luvassa mm. asiakirjaesittelyä siitä, miten isonvihan jättämän lähdeaukon voi kuroa umpeen. Markku Haapanen kertoo ajan tapahtumia.

22.10. Jouni Keskinen, Ulla Koskinen ja Tiina Miettinen

Porin rykmentin Everstiluutnantin komppanian taival Suuressa Pohjan sodassa

Päivitetty toiveuusinta satakuntalaisten rivisotilaiden värikkäistä vaiheista suurvaltasotien melskeissä aina Narvasta Norjan tuntureille.

5.11. Ideointi-ilta, yhdessäoloa ja seuran tuotteiden myyntiä

Tule tapaamaan tuttuja, kertomaan millaista toimintaa kaipaat ja miten seuran toimintaa pitäisi kehittää.

19.11. Riikka Miettinen

Elon piinat ja epätoivoiset loput. Itsemurhat suurvalta-ajan Ruotsissa ja Suomessa

Kuolema kohtaa kaikkia tasapuolisesti, mutta menneisyydessä se asetti ihmiset eriarvoiseen asemaan. Kuolema kosketti yhteisöä ja sukua monin yllättävinkin tavoin.

3.12. Marja Pirttivaara

Geneettinen sukututkimus

Mitä dna-testit voivat kertoa esivanhemmista ja heidän taustoistaan? Dna-sukututkimus on osa tulevaisuuden sukututkimusta.

Tervetuloa mukaan!

Orpana 2/2013

Sisällysluettelo

- 3** Puheenjohtajan palsta
- 4** Kaksi sukupolvea Tallqvisteja Tampereella
- 6** Netistä sukupolku viikinkiaikaan
- 10** Taiteen kultakauden kulttuurimaisemissa
- 19** Yliopistolla museohuone
- 20** Sukusilppua
- 22** Retki Hämeenkyröön: Sukutiloja ja Sillanpään jalanjalkia
- 23** Sukututkijat mukana Harrastustorilla
- 24** Nikander napautti opetusta häiritseviä lapsia piipulla
- 25** Teatterimuseolla palvelupaketti sukututkijoille
- 25** Syksyn 2013 esitelmät

